

פרקי חיים / גאולה פרדקין-עמיר

ילידת 1914, בורז'ניה, רוסיה

נרשם בשנת תשמ"ה (1985)

אבי שמריהו פרדקין, בן למשפחת איכרים יהודית בודדה בכפר באוקראינה. בעודו נער הזדמן לאסיפה ציונית בעיירה סמוכה, נדלק לרעיון והחליט לעלות לארץ-ישראל. הוא עלה ב-1906 בגיל 18 בלבד. ראשית דרכו – יפו, פתח תקוה. איש חזק, בנוי לתפארת. לא התקשה לעבוד בטוריה. היה רגיל לעבודת אדמה מילדותו. הגליל, חבל ארץ זה משך את לבו.

במושבה מסחה, היא כפר תבור היום, שררו אז עזובה ומבוכה כתוצאה מכישלונות הפלחה החרבה, מחמת אי-ידיעה וחוסר ניסיון. אך אבא, בן האיכרים מאוקראינה, הצליח להסתגל לתנאים הקשים ושימש דוגמה בחריש התלם הישר. שימעו הגיע לאלהיו קראוזה, שהופיע יום אחד במסחה במרכבה רתומה לסוסים אבירים, ובפיו הצעה לאבא – להיות מנהל החווה בסג'רה. "אני פועל ואין ברצוני להיות מנהל", השיב אבא לאיש החשוב שהיה מופתע מ"חוצפתו" ותשובתו.

לבסוף סיכמו שאבא ינהל תוך כדי עבודה, וכך היה. חבורת הפועלים בסג'רה זכתה אפוא במנהל מוכשר, שהיה לה גם חבר לפי תביעתו. מעמדם השתנה – משכירי יום לעובדים חודשיים, מוראל העבודה עלה והתוצאות לא איחרו לבוא.

תכניות העבודה בוצעו לפי לוח זמנים קבוע. אבא היה ראשון למקיצים קום ואחרון לעולים על המיטה. הוא דאג לכלי העבודה והבהמות. אך קדחת קשה, ובעיקר הודעה מבית הוריו ברוסיה, שהוא חייב גיוס לצבא הצאר – ואם לא יתייצב ייקחו את אחיו הצעיר במקומו – גורמים לו לחזור לרוסיה עם החלטה נחושה לשוב לארץ מיד לכשישתחרר.

אימא גיסייה באה ממשפחת מרגולין האמידה – סבא גרשון וסבתא לאה. סבא היה חוכר יערות, אדם נדיב שתמך בעניים ולא התעלם ממצוקותיו של עני, אם יהודי או גוי. עם זאת התנגד מאוד לרצונה של אימא להיות אחות. אבל אימא עמדה על דעתה ורק הזמן הוכיח כמה צדקה בדרכה. היא עזבה את העיירה בורז'ניה, עברה לעיר המחוז ושם גמרה בהצטיינות רבה את לימודיה כאחות מיילדת ורוקחת. עם גמר לימודיה עברה אימא לעבוד בכפר קטן. במקרה שמעה על פגישת צעירים עם איש שחזר מפלשתינה, וכך נפגשו הוריי לראשונה, הכירו זו את זה ונישאו, כשבלבם החלטה נחושה לעלות לארץ-ישראל. פרצה מלחמת העולם הראשונה ובסופה המהפכה. נולדו ילדים. אני אגנס (גאולה), גרשון ואברהם. אבא ניסה לצאת מרוסיה בגמר המלחמה, לעלות ארצה ולהכין את הבסיס לקליטת המשפחה, אבל הדרכים היו חסומות והוא נאלץ לחזור.

רק ב-1925 הצלחנו לצאת את ברית המועצות ברשות. לאחר תאריך זה כל מי שהכריז על ציוניותו הוגלה לסיביר. עזבנו את אודסה. השייט ארך כשלושה שבועות. יש לי זיכרונות קשים משייט זה. האנייה הייתה גדושה בפליטים יווניים שחזרו למולדתם, הצפיפות הייתה איומה. ישנו על משטחים גדולים בתחתית האנייה. אכלנו צנימים שאימא הכינה לנסיעה. לפעמים אבא קנה קצת מרק ואנו אכלנו אותו בחשק רב.

ב-17.5.1925 הגענו ליפו, אך האנייה לא התקרבה לחוף. ספנים ערבים, עם סירות קטנות, הורידו את הנוסעים. ההורים כרעו על ברכיהם ולהפתעתנו נישקו את החול כשהדמעות זולגות על פניהם. אבא קנה לנו תפוזים ונסענו למלון בתל אביב. למחרת נסענו בדיליג'נס לזכרון יעקב (שם גרה אחותו של אבא). כל הדרך אנו הילדים שרנו "שירי מולדת" רוסיים. כעבור כמה חודשים באנו למקווה ישראל. קראוזה לא שכח את אבא והזמינו לעבור עם המשפחה לבית הספר. אבא עבד כמדריך תלמידים במטעים ובפרדסים. אימא עבדה כמיילדת ב"הדסה" בתל אביב. אך כעבור זמן מה היא עברה לעבוד ב"מקווה" כאחות אחראית על כל האוכלוסייה – התלמידים, המורים, הפועלים ומשפחותיהם. (הרופא היה מגיע רק פעם בשבוע). היא פתחה והכשירה מרפאה ובית חולים קטן. יומה גדוש עבודה רבה, שעות בלי גבול והאחריות כבדה. היא עמדה בכל אלה ואף אותנו הילדים לא הזניחה. היינו מטופלים בעזרתו של אבא ולא חסר לנו דבר. למדנו בתל אביב. היינו נוסעים בדיליג'נס ומגיעים לגימנסיה הרצליה, שם למד עמיצור, בנו הצעיר של קראוזה. משם היינו רצים לבית ספר גאולה ברחוב גאולה. לפעמים כשלבנו של העגלון היה טוב, הוא הסיע אותנו לבית ספרנו. ואז, לא היה גבול לאושרנו וגאוותנו. סיימתי את שנות לימודי בבית הספר היסודי, ההורים רצו שאלמד בסמינר למורות כמקובל על כולם. עברתי בהצלחה את בחינות הכניסה ואחרי זה התחלתי לשוחח ברצינות עם הוריי, משדלת אותם שרצוני העז להיות חקלאית ולא מורה, שאני לא מתאימה להיות מורה. לבסוף, הם הבינו והסכימו לדעתי. אבל אז רק התחילו הבעיות. בנהלל היה בית ספר חקלאי לבנות. לא היו מוכנים לקבלני בגלל גילי הצעיר. התקבלו לשם רק בנות 18. הגעתי אפוא לבן-שמן, לחברת הילדים. החקלאות שם במתכונת של משק ילדים קטן. היא לא סיפקה אותי וחזרתי למקווה ישראל. לבקשת הוריי הצליח המחנך שלמה הללס לשכנע את קראוזה לקבלני לניסיון. כמובן, לא נזקקתי לפנימייה כי גרתי עם הוריי. לא קל היה לנערה יחידה ללמוד יחד עם 80 בחורים, בגילים שונים וברמות שונות של ידע, להחזיק מעמד וגם להצליח להיות תלמידה מצטיינת. בבית הספר היסודי הייתי בינונית למדי, בעיקר אהבתי לצייר ולכתוב חיבורים. דקדוק

ומתמטיקה היו שנואים עליי ביותר. איכשהו הצלחתי לגמור את בית הספר, אך מקווה ישראל היה סיפור אחר. קודם כל הייתי חייבת להסביר ולהראות שבאתי ללמוד ברצינות. חייבת הייתי להוכיח זאת כל פעם מחדש. אכן, ציוניי היו מעולים, כך גם בעבודה. לא ברחתי מקושי, לא התפנקתי, ומעולם לא ביקשתי להקל עליי במשהו בגלל היותי נערה. היום אני יודעת שהגזמתי. אבל אז לא הייתי דרך אחרת. גם האחים שלי למדו במקוה ישראל, וכמובן בלי הבעיות שלי.

אבא לא ויתר על חלומו להיות עצמאי. ב-1932 החליט להתיישב בירקונה. בתחילה המשכנו לעבוד וללמוד במקווה ישראל. היינו נוסעים באופניים אחרי העבודה לירקונה, מטפלים במשתלת ההדרים, בה הכנו שתילים לפרדס. אבא העמיד צריף קטן שסדקיו היו מרובים. לנו בו בלילה ולמחרת, טרם הזריחה, נסענו-רכבנו למקווה ישראל לעבודה וללימודים. סיימתי לימודיי במקווה ישראל והמשפחה עברה לירקונה. אימא התחילה לעבוד במרפאת הדר-רמתיים. היא פתחה "טיפת חלב" וטיפלה בילדי האזור.

אבא, כמו אחרים במושב, נאלץ לעבוד עבודת חוץ לפרנסתו, כי המשק עדיין לא הכניס כדי מחייתנו. את המשק הוא עיבד וטיפח אחרי העבודה ובשבתות. חלקת האדמה שהייתה מכוסה ביבולית ומוזנחת, נקייה עכשיו לתפארת. המצב קשה, יש חוסר עבודה באזור. אני זוכרת את עצמי עומדת בהפגנת הפועלים נגד אחד הפרדסנים של מגדיאל, שהעסיק עובדים ערבים, וחיילים בריטים באים לפזרנו במקלות גומי. זיכרונות...

קיבלנו עבודה בקטיף. יומיים בשבוע באנו השכם בבוקר לפרדס. הפרדסן "הנחמד" הסתכל עלינו ואמר: "לא ביקשתי זקנים וילדים אלא פועלים בוגרים". "אינך יכול לשלחני, כי יום עבודה זה מגיע לנו", אמר אבי וקטפנו אותו יום. כל אחד סימן את סלו בפתק.

לאבי הייתה שיטה בקטיף – חמישה תפוזים בבת אחת. כמובן שקטפנו כפליים מאחרים. בערב בא הפרדסן, ביקש סליחה והזמין אותנו לעבוד בקביעות. אבא, למרות המצב הכלכלי הקשה, אמר לו: "בבוקר, כמעט בדקת את שרירינו, כאילו היינו עבדים. אין אנו רוצים לעבוד אצל אדם כמוך".

אני התקשרתי עם טוביה. הוא חייב היה לעזור למשפחתו שעברה להתיישב באביחיל ומצבם היה קשה. אני קיבלתי עבודה בבירור ועטיפה בפרדס. שכרי היה גבוה – 32 גרוש ליום (פועל השתכר אז 20 גרוש ליום). אבי היה מלווה אותי בבוקר לעבודה. בחוץ חושך, השמש טרם זרחה. בבית, בירקונה, הייתה לנו פרה מוזרה שלא הסכימה להיחלב אלא על ידי. הייתה נוהגת לקמר את גבה כמו חתול סרבן ועוצרת את חלבה. הייתי חולבת אותה לפני צאתי לעבודה, בערב, ופעם שלישית בחצות הלילה.

הרפת הייתה נקייה כמו בית מרקחת. אימא הייתה עומדת עם מגורת לוקס בידה ודמעות בעיניה. צר היה לה להעירני משנתי. חלבתי והייתי שמחה שאני יכולה לעמוד במאמץ הזה. למרות הריוני המתקדם המשכתי לעבוד באריזה. ישבתי על הרצפה כ-11 שעות ביום – כאלה היו הזמנים. הייתה גם עבודת השקיה בפרדס, בנתניה, כשהמים זרמו בתעלות בטון בזרם עז ועליי היה להזרימם לגומות העצים. נדרשה ריצה מטורפת ממש כדי להשתלט על זרם המים שלא יפרצו לכל עבר. גם עבודת טוריה קשה בשעות של חום כבד – לא הרבה נשים היו יכולות לעמוד בזה. עודני זוכרת בור עמוק בפרדס ובתוכו זבל גמלים יבש ומעלה אבק. אני ממלאת שקים בזבל זה. כולי "קבורה" בבור העמוק. עיניי צורבות, כוחותיי אוזלים ואני מושכת בחבל. מעלים אותי מהבור לנשום קצת אוויר, וחוזר חלילה.

חייבת הייתי ללכת לכל עבודה מזדמנת על מנת לעזור למשפחה בפרנסתה. עם הולדת בנו יוסי עברנו לאביחיל, מושב החיילים המשוחררים. אנו משפחה צעירה יחידה. גרנו ברפת (פעם היה נהוג לבנות את הרפת לפני בניית הבתים לאנשים). גג הפח והתריסים במקום חלונות גרמו לחום איום, קשה מנשוא. לא קל היה לגדל תינוק בתנאים כאלה. הייתי תולה סדינים רטובים סביב מיטתו של יוסי ולמרות זאת הוא סבל מהחום. אבי היה בא בערב לבקרני ברכיבה. הוא עבד אז בפרדסי חבצלת השרון. היה מאושר מאוד עם נכדו האהוב.

אבא עבר לעבוד ביקנעם. חברת "נטר" קיבלה על עצמה את הטיפול במטעי המושבה. הוא גר בחאן יחד עם חברי קיבוץ הזורע, שעברו להתיישבות. הם עבדו ולמדו אצלו את הטיפול במטעים. במשך הזמן גם טוביה הצטרף לעבודה עם אבא ביקנעם. הייתה אז תקופת המאורעות בארץ, זמנים לא שקטים. גייסו את טוביה ל"הגנה". הוא הגיע הביתה פעם בחודש. לא יכולתי לעמוד בתנאי הפרידה והבדידות באביחיל, שמהתחלה לא האירה לי פנים. החלטתי ולעבור ליקנעם ולהצטרף לטוביה. חברת "נטר" בנתה עבורנו צריף ירוק, גרנו בו עם יוסי. רציתי לעבוד בחקלאות, בשביל זה למדתי וסבלתי במקווה ישראל. ליוסי לא היו חברים במקום. העברנו אותו לקיבוץ משמר העמק, לגן ילדים. הגננת הייתה דאשה. התחייבנו לבקרו כל ערב. נסענו באופנוע קטן. עם התגברות המאורעות נשארנו ללון במשמר העמק, ובבוקר היינו חוזרים ליקנעם. יושבים בכרכרה ונוסעים למטעים. היה מתח רב בארץ. ביקנעם ובמטעים של "משק הגאי" השייכים לחברת "נטר" שמרו שני בחורים, חברינו הטובים: יואש ויצחק. סכנה רבה הייתה בשמירה הזאת במקום מבודד, רחוק מהמושבה. אפילו מכשיר קשר לא הצלחנו להשיג. הם שמרו יחד בשני מקומות.

לילה אחד נעקרו עצים בחלקי "הגאי". מצב רוחם של חברינו היה שפוף מאוד. הם ידעו את הסכנה והפסיקו לרכוב על סוסיהם לשמירה. דאגנו להם מאוד.

פעם אחת, כשראש השומרים, החבר יגאל (שהיה כמו אלכסנדר זייד, מחבריו הטובים של אבא) ביקר במושבה והתארח בביתנו, טענתי בפניו שרק בגלל שמירת רכוש אין לסכן חיי אדם. הוא ענני בתוקף שאם כך ננהג כי אז עלינו לעזוב את הארץ.

לא עבר זמן רב ואת אשר יגורנו בא. כלילה אחד נהרגו השניים. אסון כבד קרה לנו. אנחנו, שהיינו קשורים מאוד אליהם, החלטנו לא לעזוב את האזור, מקום שהתקשרנו אליו קשרי דם וידידות לנופלים...

עם עליית קיבוץ עין השופט לג'וערה ב-1937, פנינו בבקשה להתקבל כחברים, ואמנם נתקבלנו.

בעצם, נשאר לי להוסיף רק מעט על הוריי. אבא – איש תם וישר במלוא מובן המילה, המשיך בעבודת חוץ וגם בנה את המשק של המשפחה. הוא שמר על סדר וניקיון בחלקתו. אף גבעול-יבלית אחד אי אפשר היה למצוא שם. שתל ונטע כל מיני זנים של הדורים נדירים. בכל ביקור אצלנו הביא איתו מפרי משקו. האבטיחים של אבא היו מוכרים עוד בהיותנו בחדרה. כל מיני פרי הדר היה מביא לעין השופט. בסוף, משהו שמציין אדם ותכונותיו. הייתי על ידו ברגעיו האחרונים. הוא חלה בדלקת ריאות קשה שלא קם ממנה והנה הוא מבקש: "נוסינקה, תני לי את הנעליים בבקשה", אני שואלת: "למה, אבא?" והוא עונה לי: "אני צריך לגמור לחרוש". אלה היו דבריו האחרונים.

אימא המשיכה בחיים כ-18 שנים אחרי מות אבא. הגיעה בשיבה טובה לגיל 98, כשדעתה צלולה ומחשבתה בהירה. תמיד עסוקה במשהו מועיל. כשהגיעה לגיל הפנסיה והייתה חייבת להפסיק עבודתה בקופת חולים, התנדבה (בלי לקבל משכורת) לעבוד באזור לכיש והקימה שם מרפאה. טיפלה במסירות רבה במתיישבים ובילדיהם.

כ-25 שנים הייתה פעילה באזור ירקונה, היום הוד השרון, באיסוף תרומות למען איל"ן. ב-1975 נבחרה כ"אם השנה" באזור הוד השרון. האנשים אהבוה והעריכוה מאוד.

כאלה היו הוריי, ואני קטונתי מלהידמות אליהם, אך שאפתי כל ימי חיי לחיות חיים כאלה שאהיה ראויה להיות בתם...